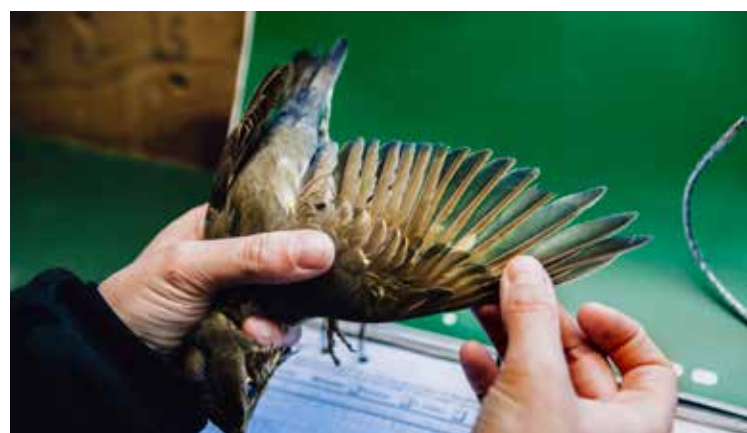

Stockholms enda fågelstation.

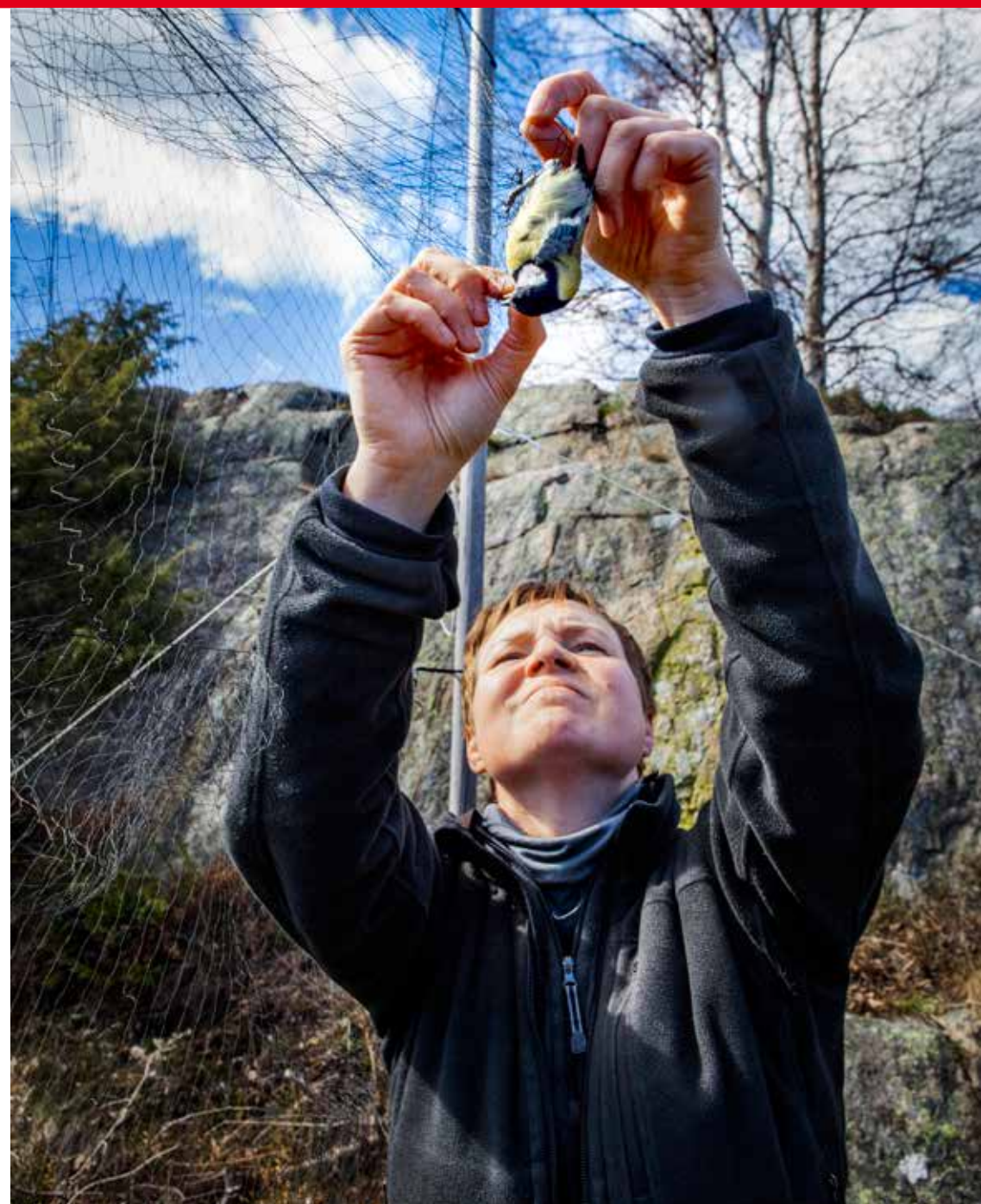
Taltrasten får en av de större ringarna i sortimentet.

Vingarnas fjädrar kan berätta hur gammal fågeln är.

Under buk fjädrarna kan man se fågelns fettreserver.

Varje timme måste näten vittjas, så att inte fåglarna skadar sig. Här träcklar Monica Thelin försiktigt loss en talgoxe.

Finkarnas clown, steglitsen, fastnar i två exemplar i nätet.

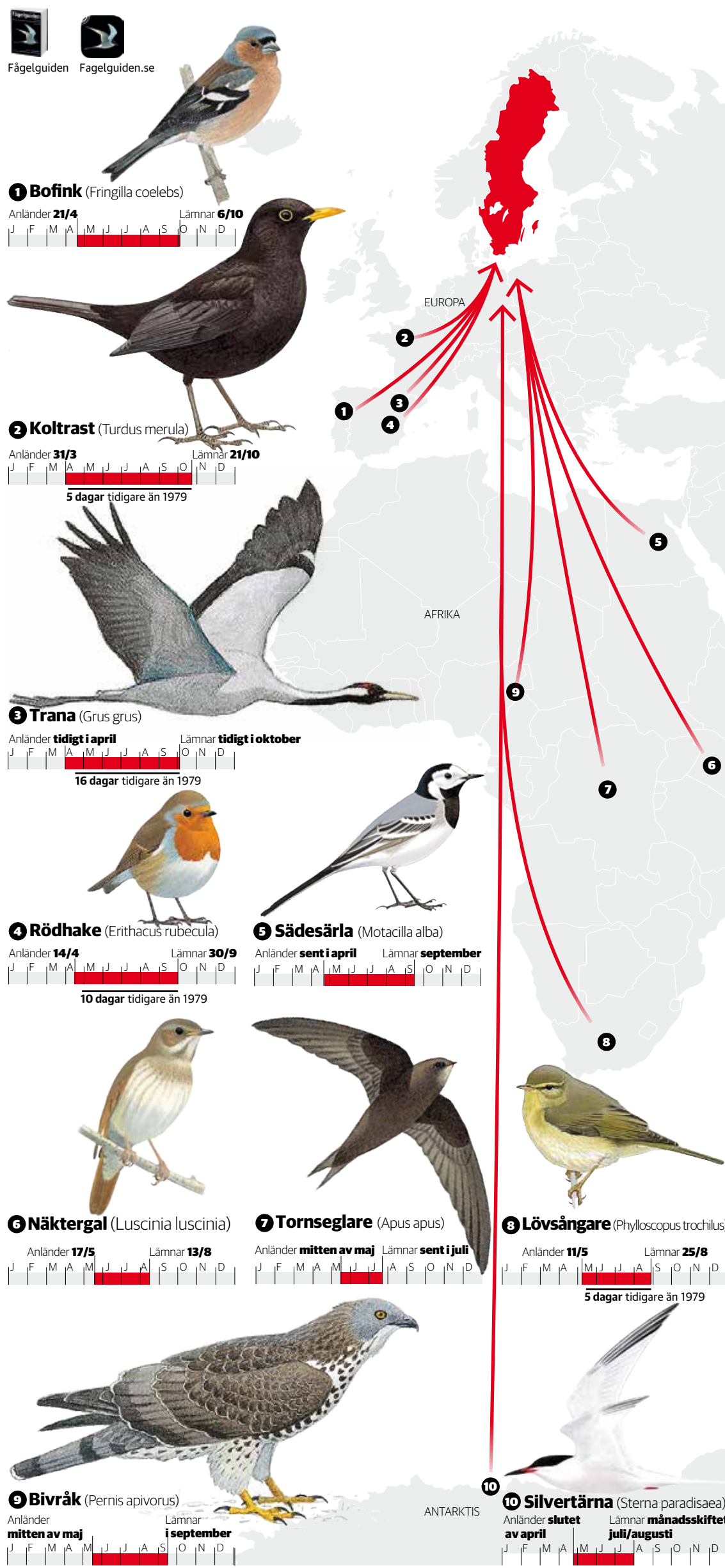
Militärens gamla sjukstuga blev fågelstation år 1988.

Fakta.

- Ringmärkningen på Landsort bedrivs helt ideellt, och har pågått sedan slutet av 1970-talet.
- De allra flesta fåglar som fångas och ringmärks här är tättingar, alltså till exempel trast, sångare och finkar. Den vanligaste fågeln i näten är kungsfågeln.
- Sverige har 21 fågelstationer. Dessutom finns det privatpersoner med licens som bedriver ringmärkning. Sammanlagt ringmärks årligen omkring 300 000 fåglar.
- Ottenby på Öland och Falsterbo fågelstation bedriver så kallad standardiserad fångst, där förutställningarna är desamma varje år.
- Då kan resultaten användas för att göra statistik över fågelpopulationerna.
- Naturhistoriska riksmuseets ringmärkningscentral samlar in och går igenom all svensk data, ända tillbaka till 1911. Det är även dit man ska skicka upphittade märkningsringar.

Från koltrast till näktergal – snart är alla här

Datumen anger kulmen för respektive art, alltså den dag då halva populationen har kommit till Sverige. Illustrationer: Bilder från Fågelguiden av Lars Svensson, Dan Zetterström och Killian Mullaney.

Här ringmärks 10000 fåglar om året

De kommer över havet i tiotusentals - och för några av dem är Landsort, med den klassiska fyren, den första fasta marken på hundratals kilometer. Bland klipporna finns Stockholms enda fågelstation. DN följde med ornitologen Monica Thelin när hon ringmärkte några av årets första sommarfåglar.

DN i Landsort Albin Grahn, text Lotta Svensson, foto

Morgonljuset flödar ymnigt över berghällar och buskage när Monica Thelin stegar över spängerna strax söder om Landsorts fågelstation. Talgoxar filar och bofinkar sjunger runt omkring, men några veckors kallare väder har hållit nere inflödet av fåglar. I dag blåser det från nordost, och Monica Thelin har bara öppnat en handfull av stationens omkring 30 nät.

Men se, där sitter nu i alla fall en taltrast i ett av näten. Dagens första fångst. Fågeln träcklas försiktigt loss ur nätet och läggs i en mörk, ventilerad transportpåse. Sedan går Monica Thelin tillbaka längs spängerna, och ner i "labbet" i fågelstationens källare.

Nu ska vi se. De låter, bajsar och bråkar en hel del, de här, säger hon och plockar försiktigt upp fågeln ur påsen.

Monica Thelin tar en aluminium-

spetsen i Stockholms skärgård gör Landsort till en av Sveriges främsta sträcklokaler, alltså platser där flyttfåglar kommer i stor mängd.

Länge var flyttfåglarnas resvägar och navigering en gåta för vetenskapen, men nu vet man ganska mycket både om vägvalen och om biologin bakom flyttbetendet.

Reflexen att påbörja resan norrut är hormonellt betingad. Själva navigationen sker med hjälp av jordens magnetfält, solen, stjärnhimlen och landskapets utseende.

Daniel Bengtsson, som är tidigare stationschef på Ottenby fågelstation och doktorand i fågelekolgi, tar svenska näktergalar som exempel. På hösten flyttar de i kortare sträckor ner till östra Medelhavsregionen, men där stannar de en längre tid och åter upp sig inför flytten över Sahara till övervintringsplatserna i Östafrika.

Man har upptäckt att de vet hur jordens magnetfält ser ut i det område där de ska ställa om från etappflytt till den långa Saharaflytningen. Genom att manipulera magnetfältet runt fåglar så att de tror att de kommit till östra Medelhavsområdet har man sett hur de gör denna omställning, och lagrar på sig mer fett.

Samtidigt som forskarna fått en

allt större förståelse för hur flyttfåglarna fungerar, har man också iakttagit förskjutningar i flyttmönstren som ställer gamla sanningar på ända. Många arter – men inte alla – kommer tidigare nu än för 30-40 år sedan, som en följd av det varmare klimatet.

Traditionellt har man pratat om väderflyttare och datumflyttare. Väderflyttare som sånglärka, grågås och tofsvipa anländer tidigt, men varierar väldigt mycket beroende på temperatur och väder. De kan till och med vända tillbaka söderut om vädret tillfälligt blir sämre.

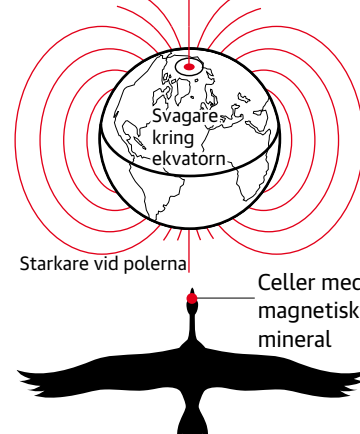
De som tidigare kallades för datumflyttare anländer med mycket större precision runt ett visst datum, ofta i slutet av april eller i maj. Dessa arter övervintrar längre söderut, har en mycket längre flyttväg och är därför mer beroende av en "strikt" färdplan för att komma till häckningsområdena i rätt tid.

Uppdelningen i väder- och datumflyttare känns ganska föråldrad nu, när vi har sett stora förskjutningar i flyttdatum även för tropikflyttarna, de som övervintrar i till exempel Afrika, säger Daniel Bengtsson.

Förändringarna i flyttfåglarnas ankomst varierar mellan några da-

Så navigerar de

1 Jordens magnetfält
Jordens magnetfält visar nord och syd, men också mer lokala variationer. Fåglarnas inre kompass är mycket avancerad.

2 Med hjälp av solen...
Fåglarna har hjälp både av solens position på himlen och, om det är mulet, hur ljuset bryts i atmosfären.

3 ... och stjärnorna på natten
Med hjälp av stjärnhimlens skenbara rotation kring jordaxeln kan de avgöra vart norr är.

4 Landskapets utseende
Nära slutdestinationen kan ledlinjer som kuster, bergskedjor och floder hjälpa till att visa vägen.

gar och mer än två veckor för olika arter.

På Landsort i Stockholms skärgård har förmiddagen förflutit, och näten vittjats ett tiotal gånger. Dagens fångst är mager, bara elva fåglar så här långt, och ungefär hälften av dem är redan ringmärkta och släpps omgående ut igen.

Vissa dagar gör man inget annat än att fanga in samma fåglar. Det beror på väderförhållandena och födosituationen här på ön, säger Monica Thelin.

Bland arterna denna dag finns taltrast, koltrast, kungsfågel, rödhake, järnsparv, hämpling, steglits, talgoxe och bofink. I maj kommer de flesta sångarna, som tillhör tro-

DN den 22 februari 2015.